

Posudek diplomové práce Ludvíka Pospíšila
**Jazyková situace na území Moldavské republiky a sousedních regionů Ukrajiny,
postavení rumunského jazyka**
Ústav románských studií FFUK, 2009

Předložená diplomová práce má nespornou zásluhu v tom, že je na našem oboru první, která se zabývá problematikou rumunštiny v Moldavsku a v oblastech s ním souvisejících (autonomní Gagauzie, separatistická Podněsterská republika, severní Bukovina, Budžak, ukrajinské Podněstří). Před rokem 1989 se přes snahu rumunistů z FFUK nepodařilo navázat institucionální kontakty s žádným filologickým pracovištěm v Moldavské SSR a rovněž bylo skoro nemožné získat publikace v „moldavštině“ tištěné azbukou. Teprve po vyhlášení samostatného Moldavska se otevřely hranice pro výměnu informací a pro spolupráci. Přesto musíme sebekriticky uznat, že vědecká i popularizační práce našeho oddělení je tradičně orientována na Rumunsko a mnohem méně na Moldavsko, přestože právě toto zaměření by v současné době bylo pro českou veřejnost nepochybně velmi užitečné. Informovanost o Moldavsku je u nás takřka nulová, přestože tu žije a pracuje stále více občanů z Moldavské republiky. Symptomatické je např. rozlišování mezi rumunským a moldavským jazykem ze strany českých úřadů nebo neustálenost zeměpisných názvů v médiích (Moldavsko/Moldávie/Moldova; Podněstří/Podněsteří/Podněstersko/Transnistrie).

Práci Ludvíka Pospíšila lze přivítat jako první česky psaný nástin situace rumunštiny v Moldavské republice a přilehlých regionech. Jeho záměrem nebylo podrobit jazykovědné analýze rumunštinu v Moldavské republice (někdejší Besarábii) a vyvracet teorii samostatné moldavštiny, neboť tuto otázku již přesvědčivě vyřešili význační evropští lingvisté, mj. Eugeniu Coșeriu. V souladu se zadáním práce se autor soustředil na sociolingvistická a etnolingvistická hlediska dané problematiky, jako je postavení rumunštiny ve vícejazyčné společnosti, její souvislost s národním sebeurčením obyvatel, definice její role v základních státních dokumentech (ústava), školství v rumunštině, zastoupení tohoto jazyka ve sdělovacích prostředcích a v kultuře (kino, divadlo).

Dlouhodobý seriózní zájem L. Pospíšila o Moldavsko přinesl své plody v podobě předložené diplomní práce, na níž oceňuji několik předností. Za prvé její racionální uspořádání: jednotlivé okruhy otázek jsou seřazeny napřed chronologicky (historická Besarábie, SSSR, současnost) a pak podle území (Moldavsko, Gagauzie, Podněstří, Ukrajina); čtenářově snadnější orientaci by možná prospělo výraznější oddělení jednotlivých kapitol v „Obsahu“ i v práci samé. Za druhé pozitivně hodnotím autorův smysl pro konciznost: z nepřehledného množství materiálu vybral podstatné aspekty problematiky, jež pak stručně,

a přitom výstižně charakterizoval na 55 stránkách vlastního textu. S tím souvisí i třetí sympatický rys předložené práce: úsilí o objektivnost, doložené obezřetným využitím zdrojů často si protiřečících i účelově sestavovaných statistik; autorovi se podařilo vyhnout se emotivním soudům i případnému nařčení ze zaujatosti. Konečně za čtvrté bych chtěla vyzvednout korektní jazykovou podobu práce, což by na filologickém oboru mělo být samozřejmostí, ale z praxe víme, že to bohužel vždy neplatí. Autor předložené práce se dopustil jazykových a stylistických prohřešků jen ve zcela ojedinělých případech, viz např. výrazy „pod Karpatami“ (s. 1), „snahy za národnostní sebeurčení“ (s. 4), „Gagauzi“ (s. 32-36), „byla zamražena rumunská verze Wikipedie“ (s. 54).

Jazyková a národnostní situace mnoha evropských zemí poskytuje náměty k úvahám; to se týkalo tradičně např. Belgie, ale od 90. let především států vzniklých po rozpadu Jugoslávie a Sovětského svazu. V případě Moldavska máme co činit s historií plnou zvrátů na pomezí několika říší, s nekonečnými územními a národnostními spory, s nejasným vztahem mezi jazykem a národností, s jazykovou dvojkolejností, a dokonce i s problematizovaným názvem úředního jazyka. Ludvík Pospíšil se v této složité problematice dobře orientuje a předkládá věrohodný popis současného stavu i vývojových tendencí. Zájemci o realie dnešního Moldavska se od něho dovědí mnoho neznámých či dokonce překvapivých fakt, z nichž namátkou uvádím např. významný statistický rozdíl mezi počtem Rusů v Moldavsku a počtem osob hlásících se k ruštině (s. 12), rozpor mezi dikcí Ústavy a zákonem o fungování jazyků z r. 1989 (s. 15), stálou převahu ruštiny v televizi a vedle toho vzrůst původní rozhlasové produkce (s. 21-23), doklady o ubývání „rumunských stop“ v Podněstří (s. 37), diametrálně odlišné osudy dvou podněsterských vysokých škol – Tiraspolského pedagogického institutu a Univerzity T. Ševčenka (s. 40), politiku dvojího národa provozovanou vládou Ukrajiny vůči rumunské menšině (s. 50). Podstatné však nejsou jednotlivé střípky, nýbrž celková mozaika, tj. pokus o syntetický náhled. Lze si jen přát, aby diplomant pokračoval ve slibně započatém interdisciplinárním zkoumání zvolené problematiky.

Celkový příznivý dojem z předložené práce dotváří jasně formulovaný závěr a shrnutí v češtině, rumunštině a angličtině, dále obsáhlý seznam odborné literatury, pěkná grafická úprava a v neposlední řadě i obrazová příloha vtipně ilustrující některé z popisovaných jazykových jevů. Chybí snad jediné přehledné mapy území, o nichž práce pojednává.

Diplomovou práci L. Pospíšila hodnotím velmi kladně a plně ji doporučuji k obhajobě.

V Praze dne 11. 9. 2009

PhDr. Libuše Valentová, CSc.,

vedoucí diplomové práce

